

BOŻENA KŁOS (SP nr 1 w Proszowicach)
DOROTA KRÓL (SP w Kościelcu)

WYCHOWANIE REGIONALNE W KLASACH IV–VI

Niniejszy program przeznaczony jest dla uczniów II etapu kształcenia. Może być realizowany na zajęciach pozalekcyjnych bądź jako dodatkowy przedmiot – ścieżka regionalna, lub na wybranych lekcjach bloku humanistycznego i przyrody.

Program dostosowany jest do wieku uczniów. Układ treści programu jest spiralny, rozpoczyna się od najbliższych uczniom elementów jakimi są: rodzina, dom, rodzinna miejscowość, a potem gmina, powiat, województwo.

Sposoby realizacji tego programu to zbieranie informacji poprzez przeprowadzanie wywiadów, prace z materiałami źródłowymi i publikacjami monograficznymi, organizowanie spotkań z ciekawymi ludźmi, przeprowadzanie badań według schematu.

Metodą przewodnią są obserwacje bezpośrednie, czyli wycieczki w najbliższą okolicę oraz dalej, w różne ciekawe miejsca województwa małopolskiego. Aby uatrakcyjnić uczniom wycieczki, sami będą musieli je zaplanować.

Na zajęciach planowane są również różnego rodzaju dramy, które pozwalają uczniom przeżywać i doświadczać, a jednocześnie się uczyć.

Cele ogólne programu:

- zainteresowanie uczniów własnym regionem;
- zainteresowanie kulturą i tradycjami regionu;
- rozwijanie więzi uczuciowej ze swoją miejscowością, gminą, powiatem, województwem;
- wzbudzenie szacunku dla dorobku kulturalnego, obyczajowego i ekonomicznego własnego regionu;
- rozwijanie patriotyzmu lokalnego poprzez okazywanie szacunku oso-

- bom zasłużonym dla rozwoju regionu i wzorowanie się na ich postawach;
- przedstawienie związków łączących tradycję rodzinną z tradycjami regionu.

PROPOZYCJE SCENARIUSZY ZAJĘĆ REGIONALNYCH

Karta z księgi parafialnej Kościelca wzorem do prowadzenia kroniki klasowej (kółka historycznego, zastępu harcerskiego).

Cele:

- uczniowie poznają sposoby prowadzenia kroniki;
- rozwijają wiedzę o rodzajach źródeł i sposobach ich zdobywania, ćwiczą właściwe posługiwanie się pojęciami: źródło historyczne, dokument;
- wyrabiają nawyk gromadzenia i właściwego przechowywania dokumentów.

Pomoce dydaktyczne: pamiętniki uczniów, kroniki szkolne, wybrane kartki z księgi parafialnej Kościelca z okresu 1920-28.

Scenariusz lekcji

1. Wspólne oglądanie pamiętników przyniesionych przez uczniów, zwrócenie uwagi na stronę tytułową, odczytywanie najciekawszych wpisów.
2. Prezentacja kroniki szkolnej; nauczyciel zwraca uwagę na jej stronę tytułową, wartość zanotowanych w niej wydarzeń, styl prowadzenia i estetykę.
3. Prowadzący zajęcia rozdaje kartki ze stroną tytułową księgi parafialnej Kościelca. Uczniowie zapoznają się z jej treścią. Nauczyciel wyjaśnia niezrozumiałe wyrazy i sformułowania, np. *...będziemy pomieszczać...*, *... a będące przejawem o znaczeniu historycznym...*, i in.
4. Wspólne wyodrębnienie najważniejszych części strony tytułowej:
 - wstęp;
 - cel pisania kroniki;
 - hasło przewodnie;
 - wyjaśnienie, jakie wydarzenia będą zapisywane w księdze.
5. Analiza tekstu:
 - zwrócenie uwagi na pismo i ornamenty ozdobne;

- analiza treści pozwala wyodrębnić sformułowania i zwroty, których nie używa się w dzisiejszych czasach;
 - wykazanie różnic w słownictwo i gramatyce obowiązującej w latach dwudziestych.
6. Prezentacja kroniki klasowej (kroniki kółka historycznego, zastępu harcerskiego):
- wybór osób odpowiedzialnych za jej prowadzenie;
 - ustalenie, jakie wydarzenia będą notowane;
 - wspólne wykonanie strony tytułowej i pierwszych zapisów z zachowaniem określonego stylu.

SCENARIUSZ

dotyczący inscenizacji związanej z miejscową legendą

Cele:

- uczeń uczy się wykorzystywać różne źródła informacji w celu gromadzenia wiadomości na dany temat;
- opanowuje pojęcia związane z przygotowaniem inscenizacji.

Środki dydaktyczne: tekst z księgi parafialnej Kościelca dotyczący legendy o świętym Jacku; Jan Wiśniewski *Historyczny opis kościołów, miast i pamiątek w Stopnickiem*; Ludwik Hieronim Morstin *Dramaty polskie – Polacy nie gęsi* (fragmenty).

Scenariusz lekcji

1. Nauczyciel opowiada uczniom legendę o świętym Jacku, która w skrócie brzmi następująco:

Gdy przechodził święty Jacek przez wieś Kościelec, żalili się przed nim ludzie, że ich wszystkie zboża grad potłukł i wniwecz obrócił. Więc Jacek upadł na modlitwę i póty z niej nie powstał, póki owe wszystkie kłosa nie powstały tak zupełnie, jakby ich grad nie tknął (źródło: Jan Wiśniewski, *Historyczny opis kościołów, miast i pamiątek w Stopnickiem*, 1929).
2. Uczniowie otrzymują kartki z rozbudowaną wersją legendy, zapisaną w księdze parafialnej Kościelca.
3. Praca uczniów z tekstem
 - samodzielne odczytanie legendy;
 - wyłonienie najważniejszych zdarzeń;
 - klęski, które nawiedziły Kościelec w 1238 r.: gradobicia, wylewy rzek;

- utrata wiary w Opatrzność Bożą,
 - Klementyna herbu Zabawa zaprasza do Kościelca ojca Jacka w celu odprawienia nabożeństwa i wygłoszenia kazań wąpiącym w wierze;
 - nowe klęski (susza, gradobicie) nawiedzają osadę, rozpacz ludu z powodu zniszczonych pól;
 - przybycie ojca Jacka;
 - prośba kobiet o ratunek;
 - modlitwa zakonnika i dokonanie cudu: w dniu 13 lipca (dzień św. Małgorzaty) na polach pojawiły się dojrzałe kłosa zbóż; gdy po zakończeniu modlitwy zakonnik podniósł się z klęczek i wyciągnął z ziemi podróżną laskę, z miejsca gdzie była wbita trysnęło źródło wody – źródło to istnieje do dzisiaj, nosi nazwę źródła świętego Jacka, tuż obok znajduje się figurka zakonnika.
4. Wspólna praca uczniów i nauczyciela nad przygotowaniem inscenizacji.

WYCHOWANIE REGIONALNE W KLASACH IV–VI

Obszar działań	Treści	Formy realizacji	Przewidywane osiągnięcia ucznia	Współpraca z innymi przedmiotami
Klasa IV				
W kręgu rodzinnym	1. Moja rodzina – więzi łączące w rodzinie – funkcje w rodzinie: bliższa i dalsza rodzina – rola rodziny dawniej i dziś	– prezentacja zajęć rodzinnych, ze wskazaniem stopnia pokrewieństwa – projektowanie herbu swojej rodziny – konstrukcja drzewa genealogicznego	– uczeń wskazuje przodków, rozumie i nazywa więzi w swojej rodzinie – rozróżnia pojęcia: ród, rodzina – potrafi wskazać różnice między współczesną, a dawną rodziną	blok humanistyczny
	2. Historia mojej rodziny – herb rodowy – drzewo genealogiczne	– prezentacja pamiątek rodzinnych, wykonanie wystawki starych zdjęć i pamiątek rodzinnych – projektowanie herbu swojej rodziny – konstrukcja drzewa genealogicznego	– uczeń rozumie znaczenie rodziny w życiu każdego człowieka – chroni pamiątki rodzinne, aby przetrwały dla przyszłych pokoleń	sztuka

	3. Zwyczaje rodzinne i tradycje świąt kościelnych	<ul style="list-style-type: none"> - wywiady - zorganizowanie spotkania z rodzicami i dziadkami 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń pielęgnuje zwyczaje i święta rodzinne oraz kościelne 	
Miejscowość, w której mieszkam	1. Legendy związane z miejscowością	<ul style="list-style-type: none"> - konkurs na najlepszego gawędziarza - opowiadanie legendy - inscenizacja legendy (np. legenda o św. Jacuku, Jadwiga w Proszowicach) - nadanie nazwy miejscowości 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi opowiedzieć legendę związaną z jego miejscowością i przekazuje innym - podejmuje próbę wyjaśnienia nazwy swojej miejscowości 	
	2. Położenie geograficzne miejscowości	<ul style="list-style-type: none"> - praca z uproszczonymi mapami administracyjnymi - wykonanie zadania: „Napisz list do kolegi z innego województwa, w którym zachęcisz go do spędzenia weekendu w twojej miejscowości” 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi podać pełny adres miejsca zamieszkania - określić typ miejscowości, w której mieszka (miasto czy wieś) - potrafi określić położenie miejscowości w stosunku do sąsiednich miejscowości w powiecie, województwie, kraju 	
	3. Krajobraz najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> - obserwacja bezpośrednia - wyróżnianie, nazywanie i grupowanie elementów krajobrazu - wykonanie mapy topograficznej z umieszczeniem ciekawych miejsc i obiektów - zaplanowanie wycieczki rowerowej uwzględniając atrakcyjne miejsca w okolicy zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi opisać oglądany krajobraz i przedstawić za pomocą rysunku (szkicu) - wyróżnić elementy naturalne i wprowadzone przez człowieka - wskazać obiekty, które powinny być chronione 	
	4. Moja miejscowość - zabudowa, wygląd budynków, najstarsze i najnowsze budowle	<ul style="list-style-type: none"> - obserwacja poprzez wycieczki, robienie zdjęć, planów odręcznych - inscenizacja: życie na wsi (w mieście) 100 lat temu 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń dokonuje ukierunkowanej obserwacji - potrafi wskazać najstarsze i najnowsze budynki w okolicy i je opisać 	blok przyroda

	5. Nazwy terenowe w miejscowości	<ul style="list-style-type: none"> - wywiady z dziadkami, rodzicami, sąsiadami - konkurs na najciekawszą prezentację 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi wyjaśnić niektóre lokalne nazwy związane z historią miejscowości 	historia i społeczeństwo
	6. Zwyczaje w mojej miejscowości	<ul style="list-style-type: none"> - wywiady ze starszymi mieszkańcami - inscenizacja wybranego zwyczaju - Jasełka, Kolędnicy 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi wyjaśnić skąd się wzięły poszczególne zwyczaje - pielęgnuje tradycje i wzbudza patriotyzm lokalny 	historia i społeczeństwo język polski religia
	7. Historia mojej szkoły	<ul style="list-style-type: none"> - wywiady z byłymi uczniami szkoły - praca z dokumentem - drama „W dawnej szkole” 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń zna historię szkoły, do której uczęszcza - wie kto jest patronem jego szkoły - potrafi określić kiedy powstała jego szkoła - opowiedzieć jak uczono dawniej 	historia
Klasa V				
Ziemia Proszowicka	1. Gmina Proszowice w powiecie i województwie - powiązania funkcyjne z innymi miejscowościami	<ul style="list-style-type: none"> - praca z mapą fizyczną regionu i Polski - proste obliczenia i porównania - praca z danymi statystycznymi - ćwiczenia z mapą w formie puzzli 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi określić położenie swojej miejscowości w gminie, powiecie, województwie i Polsce - porównać gminę i powiat z innymi gminami i powiatami Małopolski pod względem wybranych cech - wskazać dominanty gminy i powiatu 	przyroda
	2. Historia Ziemi Proszowickiej	<ul style="list-style-type: none"> - wywiady - praca z dokumentami i publikacjami monograficznymi - drama „W starożytnych Proszowicach” - „Na obradach sejmiku ziemskiego w Proszowicach” 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń utożsamia się ze swoim regionem, czuje się jego częścią - zna elementy historii związane z Ziemią Proszowicką 	historia

	<p>3. Postacie zapisane w pamięci mieszkańców Ziemi Proszowickiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wywiady - prace z publikacjami monograficznymi - gazетка: „Znane postacie z regionu Proszowic” - praca z kronikami, materiałami archiwalnymi 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń zna postacie związane z regionem proszowickim - ma poczucie dumy z dokonań przodków 	historia
	<p>4. Ludność</p> <ul style="list-style-type: none"> - gdzie pracują dorośli - różne profesje dawniej i dziś 	<ul style="list-style-type: none"> - analiza materiałów statystycznych wg schematu - graficzne przedstawienie zebranych informacji 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi analizować dane statystyczne wg schematu - potrafi zapisać dane w tabeli - potrafi scharakteryzować lokalną społeczność pod względem zatrudnienia 	przyroda
	<p>5. Komunikacja w regionie Proszowic</p> <ul style="list-style-type: none"> - jak funkcjonuje komunikacja - gdzie najdalej można dojechać bezpośrednio z miejscowości, w której mieszka uczeń - jak dawniej podróżowano 	<ul style="list-style-type: none"> - wycieczka na dworzec - planowanie wycieczki z wykorzystaniem rozkładu jazdy - praca plastyczna „Podróże w przeszłości, a dziś” 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi korzystać z rozkładu jazdy i planować podróżę - potrafi porównać jak podróżowano dawniej i dziś 	
	<p>6. Władze lokalne w gminie i powiecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wycieczka do Urzędu Gminy i Miasta oraz Starostwa Powiatowego - wywiady z burmistrzem, starostą, radnym 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi podać adres Urzędu Gminy i Starostwa - nazywać instytucje, z których korzystamy najczęściej 	historia i społeczeństwo
	<p>7. Wpływ działalności człowieka na środowisko naturalne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - obserwacja bezpośrednia - wycieczki - pomiary wg gotowych scenariuszy - prezentacja mapy zanieczyszczeń - projekty rozwiązań proekologicznych - konkurs na najlepszy pomysł 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi posługiwać się prostymi przyrządami pomiarowymi - podać główne przyczyny zanieczyszczeń - zaprojektować działania poprawiające wskaźniki czystości środowiska 	przyroda

	8. Gmina Proszowice, a Europa - partnerskie miasto w Unii Europejskiej - Fichtenberg w Niemczech	- praca z publikacjami i albumami - wyszukiwanie fragmentów w prasie - wywiady z mieszkańcami Fichtenberga odwiedzającymi naszą gminę - wykonanie gazetki dotyczącej Fichtenberga	- uczeń potrafi wskazać partnerskie miasto w Unii Europejskiej - ma podstawowe informacje o mieście i okolicach - rozumie na czym polega partnerstwo miast	przyroda
Klasa VI				
Małopolska na tle innych regionów Polski	1. Położenie województwa małopolskiego w Polsce	- praca z mapą fizyczną i administracyjną Polski - wykonanie mapy z puzzli	- uczeń potrafi określić położenie geograficzne województwa, małopolskiego - wskazać z jakimi województwami graniczy - porównać wielkość z innymi województwami	przyroda
	3. Zróżnicowanie krajobrazowe województwa - Karpaty - Kotliny Podkarpackie - Wyżyny	- obserwacja pośrednia (filmy, przeźrocza, przewodniki, albumy, mapy) lub bezpośrednia - wycieczki - praca z mapą turystyczną i topograficzną - zgaduj-zgadula na temat wyróżniania cech charakterystycznych dla danej krainy - wykonanie plakatu ukazującego najistotniejsze walory regionu	- uczeń potrafi wskazać na mapie województwa jednostki fizyczno-geograficzne - podać charakterystyczne cechy krajobrazu poszczególnych krain geograficznych	język polski przyroda sztuka
	3. Zróżnicowanie kulturowe Małopolski - różnice strojów ludowych, języków - obyczajów muzyki i tańca	- wycieczki do muzeum etnograficznego - albumy, filmy - konkurs-zabawa „Z jakiego regionu pochodzi strój i język” lub „Dopasuj strój do krainy geograficznej” - nauka tańca „Krakowiaka”	- uczeń potrafi rozpoznać rdzennych mieszkańców poszczególnych krain - potrafi rozpoznać języki, gwary i stroje mieszkańców krain geograficznych województwa małopolskiego - zna muzykę i taniec regionów	przyroda historia

	<p>4. Aktualność turystyczna krajobrazu województwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - praca z mapą, literaturą, innymi źródłami - konkurs: „Podaj kilka dziedzin życia, w których województwo małopolskie zajmuje pierwsze miejsce w kraju” - zaprojektowanie wycieczki do krainy, która się najbardziej podoba - zorganizowanie wycieczek 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi wyobrazić sobie krajobraz, którego wcześniej nie widział - potrafi wybrać z krajobrazu te elementy, które najlepiej podkreślają jego wyjątkowość i nadają się do reklamy regionu 	<p>przyroda</p>
	<p>5. Historia Małopolski na tle historii kraju</p> <ul style="list-style-type: none"> - wybrane elementy historii Polski i związki z miejscami w Małopolsce 	<ul style="list-style-type: none"> - inscenizacja dramy wybranych wydarzeń historycznych, np.: koronacja króla na Wawelu, przysięga T. Kościuszki na Rynku Krakowskim - praca ze źródłem, publikacjami monograficznymi - konkurs - kto znajdzie najwięcej informacji w przygotowanym materiale źródłowym 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi wymienić wydarzenia z historii Polski i ich związki z Małopolską - czuje dumę z dokonań przodków - potrafi pracować ze źródłem i publikacjami monograficznymi oraz selekcjonować materiał i układać chronologicznie 	<p>przyroda</p>
	<p>6. Kraków skarbnicą kultury i nauki</p>	<ul style="list-style-type: none"> - obserwacja bezpośrednia (wycieczka do Krakowa) - analiza materiałów - projektowanie trasy wycieczki po Krakowie - konkurs na plakat reklamujący Kraków 	<ul style="list-style-type: none"> - uczeń potrafi przedstawić wyjątkową rolę, jaką pełni Kraków w historii Polski - potrafi podać przykłady najbardziej znanych muzeów i dzieł w nich zgromadzonych - potrafi zaplanować trasę wycieczki do Krakowa 	<p>język polski historia</p>